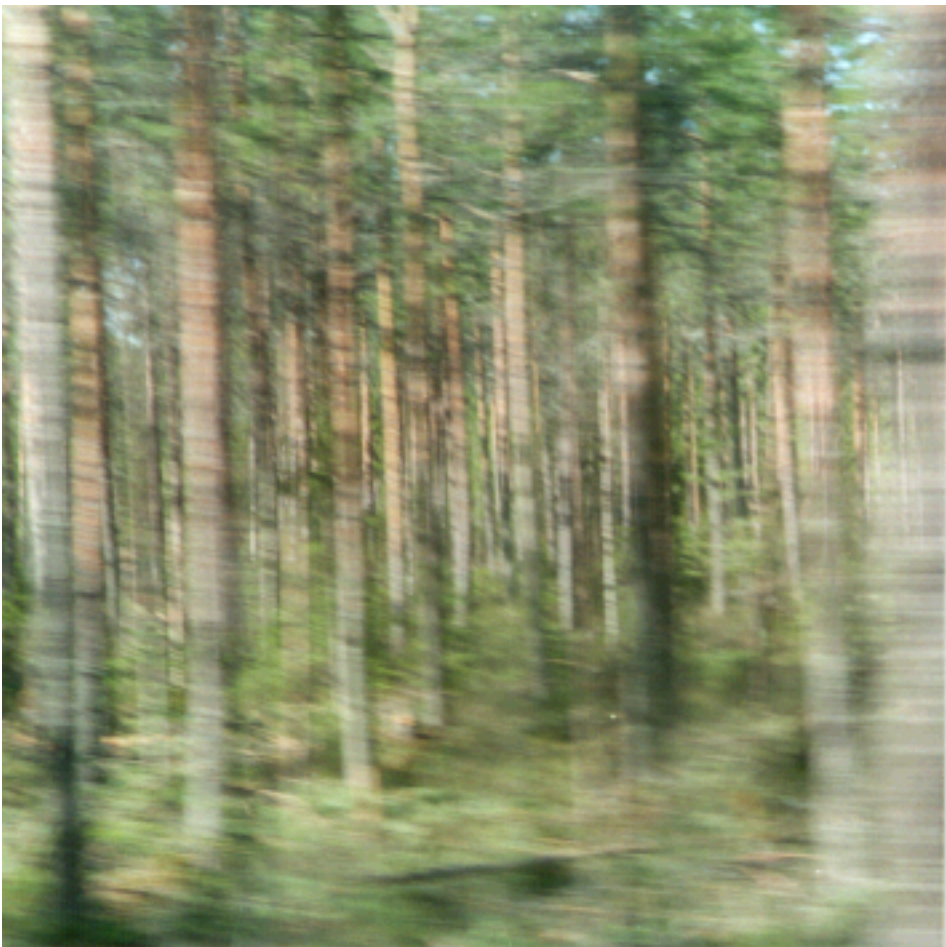

Längelmäveden seudun kestävä kehitys

21. vuosisadan opas
perheille, yhteisöille, yrityksille ja kunnille

Juupajoki-Kuhmalahti-Luopioinen-Längelmäki-Orivesi-Pälkäne-Sahalahti

Teksti:

Längelmäveden seudun kestävän kehityksen projekti

Sisäsivujen kuvitus:

Luopioisten yläasteen 7. ja 8. luokat syyskuussa 2000

Taitto, ulkoasu, kansikuva:

Jussi Kirjasniemi

Sisällys

1. Tausta

Miten tähän on tultu?.....	4
Mitä on "kestävä kehitys".....	4
Alueen erityispiirteet.....	5
Tästä oppaasta.....	5

2. Kehitys kestävyteen

2.1. Hyvä ihmisyhteisö

Perhe	6
Kylä	6
Työyhteisö.....	6
Kunta.....	6

2.2. Turvallinen arki

Terveys.....	7
Liikenne.....	8
Rikollisuus.....	8
Tuoteturvallisuus.....	8
Taloudellinen vakaus.....	8

2.3. Terveellinen, puhdas ja meluton ympäristö

2.3.1. Vesi	
Vesistöt.....	9
Vesistöjen käyttö.....	9
Vesistöjen hoito.....	10
Vesistökuormituksen pienentäminen.....	12
Pohja- ja talousvedet.....	13
2.3.2. Maa	
Maankäytön suunnittelu.....	14
Luonnon käyttö ja suojelu.....	15
2.3.3. Ilma.....	15
2.3.4. Viihtyisyys	
Melu.....	16
Maisema.....	17

2.4. Luonnonvarojen säästäminen

Mitä kuluttaminen aiheuttaa?.....	18
Miksi kulutus lisääntyy?.....	18
Rahat vai kolmipyörä?.....	19
Ekotehokkuus.....	19
Jätteiden vähentäminen.....	19
Energian säästäminen.....	20
Vastuullinen kuluttaminen.....	20

3. Lisätietoa 21

1. Tausta

Miten tähän on tultu?

Ihmisen toiminta vaikuttaa koko maailman tilanteeseen. Monet vaikutukset ovat kannaltamme haitallisia kuten vesien likaantuminen ja ilmastonmuutos. Suurin osa haitoista olisi kuitenkin ehkäistävissä – vieläpä ihmisten elämisen laadun kärsimättä – mikäli me ihmiset, siis kuluttajat, osaisimme toimia yhteisen tulevaisuutemme hyväksi jokapäiväisessä elämässämme.

Tämän kestävä kehityksen oppaan tarkoitus on osoittaa, kuinka turvaamme yhdessä oman ja samalla lastemme tulevaisuuden.

Mitä on "kestävä kehitys"?

Käsite "kestävä kehitys" muotoiltiin 1980-luvulla. Se ymmärretään taloudellisten, ekologisten ja sosiaalisten näkökohtien yhteen sovittamisena kaikessa päätöksenteossa. Talous olisi siis nähtävä keinona sosiaalisten tavoitteiden toteuttamiseen ympäristön resursseilla, ei itsetarkoituksena.

Keskeistä on toiminnan kaikkien vaikutusten arviointi ennakkoon, mikä tarkoittaa kaikkien valintojen merkityksen ymmärtämistä. Tämä on tärkeää sekä ihmisten jokapäiväisessä elämässä, yritystoiminnassa että kunnallisessa päätöksenteossa.

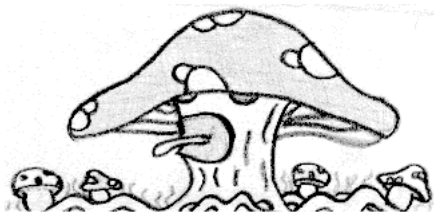
Toinen kestävä kehityksen periaate on ekotehokkuus eli "vähästä paljon". Tämä tarkoittaa sitä, että kiinnitetään huomiota toimintojen toteuttamiseen mahdollisimman pienellä energia- ja materiaalimäärällä. Myös tarpeellisuusharkinta on tärkeää. Turha investointi kuluttaa ympäristöä ja rahavaroja aivan turhaan.

Alueen erityispiirteet

Itä- ja Kaakkois-Pirkanmaa koostuvat pienistä kunnista, jotka puolestaan koostuvat pienistä maalaiskylistä ja maalaismaisista keskustaajamista. Kyläyhteisöt voivat parhaimmillaan pitää huolta jäsenistään, lisätä elämisen mielekkyyttä ja torjua syrjäytymistä.

Koska suurin osa alueesta on maaseutua, monet arkielämän asiat ovat suoraan asukkaiden päätettävissä – esimerkiksi asunnon lämmitysmuoto sekä vesi- likavesi- ja jätehuoltojärjestelyt. Periaatteessa seudulla on myös mahdollista käyttää päivittäin lähituotantoa, esim. alueella tuotettua ruokaa. Tosin lähituotannon saatavuudessa on vielä paljon parantamisen varaa.

Suurimmalla osalla asukkaista on mahdollisuus huomattavaan omatoimiseen ravinnon- ja energianhankintaan. Marjastus, sienestys ja kotitarvekalastus on periaatteessa mahdollista kaikille kohtuullisen lähellä asuinpaikkaa. Useimmilla on lisäksi tilaa viljellä vihanneksia ja juureksia tontillaan. Tämä lisää mahdollisuuksia osittaisen tai täyden työttömyyden kohdassa ja lisää muutenkin elämän konkreettisuutta, "maassa kiinni olemista".

Tästä oppaasta

Tämä opas on laadittu Itä- ja Kaakkois-Pirkanmaan yhteisessä Längelmäveden seudun kestävä kehityksen projektissa vuosina 1998-2000. Oppaaseen on otettu kuntien asukkaiden mielipiteitä, joita on kerätty asukaskyselyissä, asukasilloissa yms. tapahtumissa sekä kyläsuunnitelmien ja muiden vastaavien projektien yhteydessä. Teksti oli myös kommentoitavana Internetissä noin puolen vuoden ajan. Varsinaisen kirjoitustyön teki projektin koordinaattori, kuntiin soveltamisesta huolehtivat kuntien ja seututoimikunnan työryhmät. Terveyttä käsittelevän luvun tiedot saatiin Oriveden seudun kansanterveys-työn kuntayhtymältä. Ympäristöosuudesta tietoja keräsivät kuntien ympäristönsuojelusihteerit ja terveystarkastajat sekä Pirkanmaan metsäkeskus.

Tämän oppaan tarkoitus on viitoittaa seudun tulevaisuutta (asukkaiden arkielämää ja kuntien päätöksentekoa) kestävä kehityksen näkökulmasta. Esimerkiksi työllistämiseen ei kuitenkaan ole puututtu, koska sen parantamiseen pyritään muutenkin monella taholla – sitä paitsi koko työllisyy-songelma muuttaa piakkoin täysin muotoaan suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle. On vielä syytä mainita Pomootori ry:n kehittämisohjelma, koska se ja kestävä kehityksen opas ovat syntyneet läheisessä yhteydessä toisiinsa, ja niitä voidaan pitää seudun kehittämistyön kahtena eri lähestymistapana.

2. Kehitys kestävyteen

2.1. Hyvä ihmisyyhteisö

Perhe

Yhteiskuntamme perusyksikkö on perhe. Voidaan sanoa, että koko yhteiskunta on rakennettu tukemaan perheiden ja yksittäisten ihmisten elämää. Perheillä on pääsääntöinen kasvatusvastuu lapsista ja myös moraalinen vastuu läheisistään. Perheen yhdessä viettämä aika – vaikka yhdessä kotitöitä tehden – on yhteiskuntamme tarkoitus ja myös sen hyvinvoinnin perusta.

Lisätietoja: Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Pelastakaa Lapset ry

Kylä

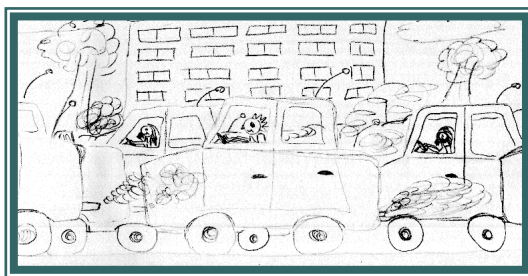
Perheensä lisäksi ihminen tuntee yhteenkuuluvuutta mm. naapureidensa kanssa. Tiiviillä kyläyhteisöllä on tärkeä merkitys syrjäytymisen torjunnassa. Hyvä kyläyhteisö niin "syrjäkylällä" kuin kuntakeskuksestakin pitää huolta jäsenistään. Toimiva kyläyhteisö ottaa vastuuta lapsista, vanhuksista, sairaista ja yksinäisistä. Naapuriapu ja huolehtiminen ovat tärkeitä sekä autettavalle että auttajalle. "Koko kylä kasvattaa lapsen", sanotaan.

Yhteiskunnan monimutkaistuminen on tuonut monelle ihmiselle arvotyhjiön eli epäselvyyden omasta paikasta ja tehtävästä maailmassa. Toimiva, tiivis kyläyhteisö luo ihmissuhteita ja tilanteita, jotka omalta osaltaan auttavat jokaista sen jäsentä tuntemaan itsensä tarpeelliseksi. Jokaisella ihmisellä on oikeus saada olla hyödyksi yhteisölleen – seikka, jonka nyky-yhteiskunnassa jää usein toisarvoisten asioiden kuten "kannattavuuden" varjoon.

Lisätietoja: Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Pelastakaa Lapset ry, kylä- ja asukasyhdistykset, Pomoottori ry.

Työyhteisö

Taloukasvun myötä työn tuottavuusvaatimukset lisääntyvät. Kasvava kiire saa pahimmillaan työyhteisön lietsomaan kilpailua ja riitaa ihmisten ja työpaikan eri osastojen välille. Ylityöt lisääntyvät ja jakamisen rajat ylittyvät.

Hyvä työyhteisö huolehtii työntekijän fyysisen terveyden lisäksi myös hänen henkisestä hyvinvoinnistaan, tukee ja kannustaa jäseniään ja antaa mahdollisuuden heidän omien taitojensa kehittämiseen. Viihtyisällä työpaikalla työntekijät toimivat yhdessä, eivät keskenään kilpaillen, vaan toistensa työtä arvostaen.

Kunta

Kunta on tietyn alueen ihmisten organisaatio, joka auttaa heitä huolehtimaan yhteisistä asioista. Kuntalaisten tuleekin muistaa, että jokaisella kuntalaisella on sekä valta että vastuu osallistua kunnan hallintoon – vähintäänkin äänestämällä kunnallisvaaleissa.

Kunnan päättäjien ja virkamiesten puolestaan on muistettava, että he ovat kuntalaisien palveluksessa. Heillä on velvollisuus tarjota kuntalaisille tietoa kunnan päätöksenteosta helposti omaksuttavassa ja saatavassa muodossa sekä myös mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon. Avoin ja ymmärrettävä tiedotus on paikallisdemokratian ensimmäinen edellytys.

Perheen ja kylän ohella lasten ja nuorten kasvatustehtävää hoitavat päivähoito ja koulu. Nyky-yhteiskunnassa esimerkin voimalla tehtävä arvokasvatus on yhä tärkeämpää sekä päivähoidossa että koulussa. Toinen koulun oleellinen tehtävä on opettaa valitsemaan koko ajan kasvavasta tiedon tulvasta oleellinen – siis arvioimaan tiedon tärkeyttä ja luotettavuutta.

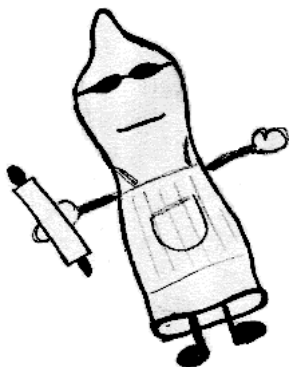
Lisätietoja: kunnan- ja kaupunginvirastot, Kuntaliitto

2.2. Turvallinen arki

Ihmisten elämä on aina sisältänyt vaaroja. Nykyään elämämme on kuolleisuus- ja elinikätilastojen mukaan turvallisempaa kuin ennen, mutta mahdollisten vaaranaiheuttajien määrä on tekniikan ja yhteiskunnan kehityksen mukana lisääntynyt valtavasti.

Terveys

Suurimmat terveysriskinsä suomalaiset aiheuttavat omilla henkilökohtaisilla valinnoillaan. Kaksi suurinta kuolleisuutta aiheuttavaa tekijää ovat tupakointi ja epäterveellinen ravinto, jotka aiheuttavat noin 8000 kuolemantapausta vuodessa kumpikin. Seuraavaksi vaarallisinta on alkoholin käyttö (noin 1000 kuolemaa vuodessa) ja liikenneonnettomuudet (400 kuolemaa).

Ihminen voi vaikuttaa terveyteensä tehokkaimmin seuraavasti:

- Päihteiden käytön vähentäminen. Jos se 20 % väestöstä, joka kuluttaa 80 % kaikesta alkoholista, puolittaisi alkoholin käyttönsä, nousisi miesten odotettavissa oleva elinikä 1,5 vuotta melko välittömästi.
- Ravinnon saannin kohtuullistaminen eli ylipainon, mutta myös liiallisen laihtumisen välttäminen. Ravinto on kuolemanriskin kannalta yhtä merkittävä tekijä kuin päihteet.
- Kohtuullinen liikunta edesauttaa painon hallintaa ja ehkäisee ainakin osteoporoosia ja siihen liittyviä seuranaisairauksia kuten murtumia. Hyötyliikunta on todellista kestävän kehityksen toimintaa, korvataanhan silloin konevoimaa lihastyöllä, jolloin sekä ympäristö että liikkuja hyötyvät.
- Ympäristön likaantumisen ja roskaantumisen estäminen on jokaisesta yksilöstä kiinni. Varsinkin terävien ja leikkaavien roskien jättäminen ympäristöön aiheuttaa terveysriskin toisille ihmisille ja eläimille.
- Yhteiseksi eduksi annettujen lakien, asetusten ja määräysten noudattaminen (kuten liikenteen nopeusrajoitukset).
- Toisten ihmisten huomioiminen kaikessa toiminnassa.

Lisätietoja: terveyskeskukset, AA-kerhot, urheiluseurat, kuntien liikuntatoimi, kansalaisopisto

Liikenne

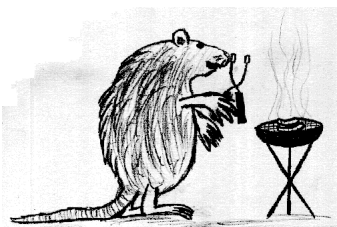
Liikenne on nykyään suurimpia riskitekijöitä. Suurin osa liikenneonnettomuuksista on sikäli turhia, että ne ovat seurausta liiasta kiireestä tai piittaamattomuudesta eri muodoissaan. Tiellä liikkujien tulee aina muistaa, että kuljettajan hallinnasta riistäytyneet moottoriajoneuvot ovat tappavia aseita sekä matkustajille että sivullisille.

Paikalliset asukkaat ovat katujen ja teiden turvallisuuden asiantuntijoita, koska he tuntevat liikennejärjestelyjen käytännön riskit. Asukkaiden tulee kertoa havainnoistaan viranomaisille, ja heidän tulee ottaa ne huomioon.

Rikollisuus

Rikollisuus on lisääntymässä. Ihmiset ovat huolissaan sekä omasta turvallisuudestaan että omaisuutensa puolesta. Lisääntyvä rikollisuus kertoo sekin yhteiskunnan monimutkaistumisesta ja samalla viranomaisvallan pienenemisestä. Myös huumeongelma ja varsinkin siihen liittyvä omaisuusrikollisuus on leviämässä kaupungeista maaseudulle. Omaisuusrikosten torjumiseksi on syytä muistaa, ettei tee omasta kodistaan liian helppoa kohdetta varkaille. Mikäli havaitsee epämääräisiä kulkijoita, siitä kannattaa ilmoittaa poliisille. Lioittelua, kuten "kodinturvajoukkoja" tulee välttää, koska se kärjistää tilannetta entisestään ja siten haittaa ongelmien ratkaisua. Nuorisoriikollisuuden ehkäisemisessä kodit ovat avainasemassa.

Lisätietoa: Kangasalan kihlakunnan poliisilaitos

Tuoteturvallisuus

Käytössämme olevien hyödykkeiden määrä on lisääntynyt valtavasti ja lisääntyy edelleen. Nykyihmisen on osattava käyttää suurta määrää erilaisia laitteita, esineitä ja kemikaaleja ja omaksuttava jatkuvasti uutta tietoa. Lisäksi nykyisessä tuotantovauhdissa kaikkia tuotteita ei ehditä, osata tai haluta testata kunnolla.

Turvallisuus on useimmiten kiinni järjen käytöstä. Harkinta alkaa jo ennen ostopäätöstä—kuhunkin tarpeeseen on paras ostaa sopiva tuote, ei liian halpaa (eli huonolaatuista) tai ylitsehokasta (esim. antibakteeriset keittiötuotteet). Yleensäkin esim. kemikaalien käytössä on syytä olla harkitseva—on parempi pestä koti useammin miedoilla aineilla kuin käyttää desinfiioivia pesuaineita, jotka ovat vaarallisia ympäristölle, aiheuttavat myrkytysriskejä kotona ja joiden käyttö lisää bakteerien vastustuskykyä.

Lisätietoa: Längelmäveden seudun ympäristöterveysohjelma, kuntien terveystarkastajat, palo- ja pelastuslaitokset, kuluttajasiamiest

Taloudellinen vakaus

Yhä harvemmat työpaikat ovat enää ns. "turvattuja" tai "eläkevirkoja". Perheen toimeentulon turvaamiseksi on hyvä miettiä useita vaihtoehtoja, niin ettei jouduta ahdinkoon mikäli työpaikka menetetään. On myös syytä olla varovainen kulutusta suunniteltaessa ja ennen kaikkea suuria lainoja harkittaessa. Mikäli jää työttömäksi, laaja osaaminen ja omien taitojen tiedostaminen auttaa löytämään lyhyitä tai pidempiaikaisia töitä. Työttömänä voi hakea toimeentulon jatketta ja mielekästä tekemistä esim. kasvimaalta, kalastuksesta, marjastuksesta tai polttopuiden hankkimisesta.

Lisätietoa: työvoimatoimistot, työttömien yhdistykset

2.3. Terveellinen, puhdas ja meluton ympäristö

2.3.1. Vesi

Vesistöt

Itä- ja Kaakkois-Pirkanmaa kuuluvat Kokemäenjoen vesistöalueeseen. Seudun hallitseva järvi on Längelmävesi, mutta alueella on satoja pienempiä järviä sekä jokia ja puroja. Ympäristökeskuksen luokituksen mukaan suurin osa vesistöistä kuuluu hyvään tai tyydyttävään käyttöluokkaan, erinomaisia, välttäviä ja huonokuntoisia vesiä on suhteellisen vähän.

Lisätietoja: Suomen ympäristökeskus, Pirkanmaan ympäristökeskus

Vesistöjen käyttö

Vesistöjä käytettäessä tulee toimia niin, etteivät muut käyttötavat ja käyttäjät kärsi toiminnasta. Toisten huomioonottaminen on tärkeää vesilläkin!

Vesistön käyttäjät vaikuttavat suoraan sen tilaan. Esimerkiksi uimarannan käyttäjät ylläpitävät omalta osaltaan rantojen viihtyisyyttä, turvallisuutta ja hygieenisyyttä.

Kalatalous

Luontaiset kalavarat antavat ihmisille sekä virkistystä että terveellistä ravintoa. Lähialueen vesistöjen kalatuotanto onkin todellista "kestävän kehityksen ravintoa".

Useimmiten monipuolinen kalasto antaa parhaan saalistuoton. Vähemmän arvostettujen, mutta luontaisesti esiintyvien ja lisääntyvien kalalajien kalastamista ja käyttöä—eli arvostusta—tulisikin lisätä. Sen sijaan jatkuvien istutusten varassa olevien kalakantojen tarpeellisuutta on syytä harvita. Uusien lajien tuomista tulee välttää, koska istutusten kaikkia seurauksia on mahdotonta ennakoita.

Kalataloudellisten hoitotoimenpiteiden kuten kalaistutusten, pyyntirajoitusten ja tehokalastusten tulee perustua tutkittuun tai muuten varmasti tiedettyyn tarpeeseen.

Kalastusta harjoitettaessa tulee toimia niin, etteivät vesistön muut käyttötavat häiriinny esim. melun vuoksi.

Lisätietoja: Kalatalouden keskusliitto, kalastusalueet, kalastuskunnat

Vesiliikenne

Veneily on parhaimmillaan luonnonläheinen harrastus joka lisää ympäristön arvostamista. Kanootit, soutu- ja purjeveneet sekä hitaat moottoriveneet ovat suositteluvimpia, koska niiden aiheuttamat haitat ympäristölle ja muille vesistöjen käyttäjille ovat pienimmät. Hitaasti ja hiljaisesti liikkuva näkee ja kokee eniten.

Pahimmillaan moottoriveneily tuottaa pakokaasu- ja melusaastetta ja jopa vaarantaa muiden vesillä liikkujien turvallisuutta. Piittaamaton "vauhtiveneily" tulee rajoittaa esim. asettamalla nopeusrajoituksia tai herkimmille alueille moottorikäyttökieltoja ja valvomalla niitä.

Retkiveneiden käymälät voivat aiheuttaa vesistölle bakteeri- ja ravinnekuormitusta. Tämä ongelma kärjistyy uimarantojen läheisyydessä. Veteen tyhjennettäviä septitankkeja ei tule käyttää, ja vastaavasti rannoille on järjestettävä tyhjennyspaikkoja vene-WC:ille. Veneilijöiden on huolehdittava asianmukaisesti muistakin jätteistään, ja heille on tarjottava tietoa ja mahdollisuus tähän.

Lisätietoja: veneilyseurat, Längelmävesi-projekti

Rantarakentaminen

Rantarakentaminen (etenkin loma-asutus) lisää vesistön laatuvaatimuksia. Rakennettaessa tulee toimia niin, ettei vesistön laatu huononnetta millään tavalla.

- rakennettaessa on huolehdittava, ettei pilata maisemaa miltään suunnalta
- jätevesien käsittely ja muu jätehuolto on hoidettava kuntoon, niin ettei vesistöä ja muuta ympäristöä kuormiteta
- asutuksen aiheuttama melu on syytä rajata esim. istutuksin, koska järvenselkä kuljettaa ääntä pitkälle

Rantarakentaminen käyttää rantaviivaa, joka on tärkeä myös muille vesistön käyttömuodoille. Koska rakentaminen varaa ranta-alueen suhteellisen pysyvästi, on sen suunnittelussa otettava vesistön kokonaiskäyttö laajasti huomioon.

Lisätietoja: kunnan- ja kaupunginvirastot, Pirkanmaan ympäristökeskus

Luonnonsuojelu

Usein suojelu luo tasapainoa vesistön käyttömuotojen välille rauhoittamalla tiettyjä alueita raskaammilta käyttömuodoilta. Se siis lisää sekä ympäristön että vesistön käytön monimuotoisuutta.

Lintuvedet vaativat vesistöltä hieman erilaista tilaa kuin mikä muiden käyttömuotojen osalta olisi paras. Ranta-asukkaiden on ymmärrettävä matalien rantojen, ruovikoiden ja pusikoiden arvo rantalintujen ja muiden eläimien elinympäristönä. Myös ne kuuluvat monimuotoiseen järviuuteen.

Lisätietoja: kuntien ympäristönsuojelusihteerit, Pirkanmaan ympäristökeskus, Suomen luonnonsuojeluliitto

Vesistöjen hoito

Vesistön veden laatu, syvyysuhteet ja vesikasvillisuus vaikuttavat sen käyttökelpoisuuteen. Onneksi lähes kaikkien käyttömuotojen vaateet näiden suhteen ovat varsin samanlaisia. Karuhko, kirkasvetinen, syvä vesistö, jossa ei ole ihmiselle haitallisia mikrobeja eikä loisia, sopii hyvin useimpiin käyttötarkoituksiin.

Vesistöt muuttuvat luontaisesti rehevöitymällä, mataloitumalla ja lopulta kasvamalla umpeen. Ihmistoiminnan myötä lisääntyneet ravinne- ja kiintoainekuormitukset nopeuttavat tätä luontaista kehitysuuntaa. Usein vesien kunnostaminen tai lievempänä hoito merkitsee luonnollisen kehityskulun kääntämistä taaksepäin, mikä ei koskaan onnistu helposti.

Maaseudun vesistönhoidossa on tärkeintä, että kaikki alueen asukkaat (niin vakituiset kuin loma-asukkaatkin) ja elinkeinon harjoittajat ovat yksimielisiä vesistön tavoitetilasta ja ovat myös valmiita henkilökohtaisiin uhrauksiin sen saavuttamiseksi.

Rehevöityminen

Rehevöityminen on seurausta vesistöjen lisääntyneestä fosfori- ja typpikuormasta. Tämä on taas seurausta hallitsemattomista ravinnekierron vuodoista ja ravinnepitoisten aineiden käytöstä mm. pesuaineina. Ravinnekierron vuoto tarkoittaa, että ruuasta tulleita ravinteita ei käytetä uuden sadon kasvatukseen, vaan ne päätyvät vesistöön joko suoraan pellolta valumalla tai kulutuksen kautta (jätevedet, lanta).

Rehevöityminen vaikeuttaa vesistön käyttöä monella tapaa. Vesikasvillisuus lisääntyy joskus jopa umpeenkasvuun asti, myrkylliset tai muuten hankalat leväsiintymät yleistyvät, kalasto muuttuu särkikalavaltaiseksi jne.

Maaseudun vesistöille on luonteenomaista, että kuormitus tulee useista pienistä lähteistä. Monasti kukaan yksittäisistä kuormittajista ei ymmärrä toimintansa vaikuttavan kokonaisuuteen. **Kuitenkin juuri he, jotka järveä kuormittavat, kärsivät eniten rehevöitymisestä.**

Ennen kuin järven rehevöitymistä voidaan hillitä, on ymmärrettävä, että vesistön rehevyyden määrää ravinnekuormitus. **Vain kuormitusta vähentämällä voidaan päästä pysyviin tuloksiin.**

Umpeenkasvu

Matalissa järvissä ja järvenlahdissa tapahtuu luontaista mataloitumista ja umpeenkasvuja. Kiintoaine- ja ravinnekuormitus nopeuttavat tätä kehitystä. Jos vesistön käyttötavoitteet edellyttävät, voidaan umpeenkasvu estää seuraavin keinoin:

- vesikasvillisuuden poistaminen niittämällä
- ruoppaukset
- alavedenpinnan rajoitus tai koko vedenpinnan nosto pohjapadolla

Toimenpiteiden on perustuttava tutkittuun tarpeeseen ja ne ovat usein luvanvaraisia.

Lisätietoja: kuntien ympäristönsuojelusihteerit, Pirkanmaan ympäristökeskus, Suomen ympäristökeskus, Suomen luonnonsuojeluliitto

Vesistökuormituksen pienentäminen

Vesistöjen ravinnekuormitus johtaa niiden rehevöitymiseen, joka on tärkein vesien käyttökelpoisuutta uhkaava tekijä.

Jätevesien käsittely

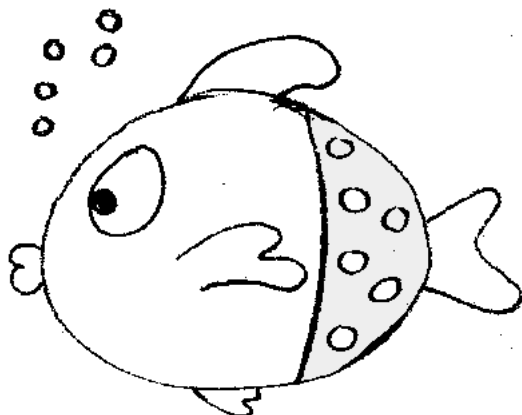
Kaikkien talouksien tulee liittyä yleiseen viemäriverkkoon, mikäli se on mahdollista kohtuullisin kuluin. Muiden talouksien on syytä pitää huolta, että jätevesien käsittely pysyy ajanmukaisella tasolla. Ei riitä, että rakennetaan kunnolliset imeytys- tai suodatusjärjestelmät, umpikaivot tai kuivakäymälät, vaan niitä on myös hoidettava huolella. Umpikaivojen tulee ehdottomasti olla ehjiä, niiden valumavesissä on ravinteita yhtä lailla kuin kiinteämmissäkin jätteisissä.

Uusien rakennuksien ja jätevesien imeytys- ja suodatusjärjestelmien paikat tulee valita niin, ettei vesistökuormitusta lisätä.

Maatalous

Maan pitäminen kuohkeana–siis hyvä viljelytapa–pidättää ravinteita pellossa eli vähentää vesistökuormitusta. Tämä maan kasvukunnon vaaliminen on luomuviljelyn perusta, mutta siihen kiinnitetään huomiota myös muussa viljelyssä.

Maatilojen ympäristötukiehdot ja ns. nitraattidirektiivi määräävät yksityiskohtaisesti, miten maatalouden vesistökuormitusta vähennetään. Näiden ohjeiden lisäksi ongelma-alueilla on syytä tehdä enemmänkin vesiensuojelun hyväksi, mm. käyttämällä laskeutusaltaita. Lannoitus on tehtävä vain tarpeeseen eikä "varmuuden vuoksi". Keinolannoitteiden käyttöä tulisi vähentää mahdollisuuksien mukaan.

Metsätalous

Hakkuut lisäävät ravinteiden huuhtoutumista, joten vesistöjen rannalle ja purojen varteen jätetään koskematon suojavyöhyke maaston kaltevuuden mukaan.

Metsiä uudistettaessa tulee välttää tarpeettoman voimakasta maanmuokkausta. Oikein toteutetulla muokkauksella estetään maa-ainesten ja ravinteiden kulkeutuminen vesiin. Kivennäismaalajin metsissä mätätys/laikutus tehdään ilman ojia; rinteissä muokkaussuunta on vinosti rinteeseen nähden. Muokatessakin jätetään riittävät suojavyöhykkeet vesistöihin.

Metsäojat aiheuttavat kiintoainekuormitusta alapuolisiin vesistöihin. Kiintoainekuormitusta vähennetään kaivamalla ojiin lietekuoppia ja laskeutusaltaita (jotka on tarvittaessa tyhjennettävä) sekä jättämällä alueille kaivukatkoksia ja pintavalutuskenttiä. Kunnostusojituksissa voidaan usein jättää ojan loppupää kaivamatta. Myös kaivuuajankohdan ajoittaminen kevääksi vähentää routimisen aiheuttamaa ojan syöpymistä ja sortumista.

Metsänlannoitukset kalkituksia lukuunottamatta eivät ole vesiensuojelun kannalta suositeltavia.

Lisätietoja: kuntien ympäristönsuojelusihteerit ja terveystarkastajat, Pirkanmaan ympäristökeskus, Suomen ympäristökeskus, TE-keskus, Pirkanmaan metsäkeskus, Suomen luonnonsuojeluliitto

Pohja- ja talousvedet

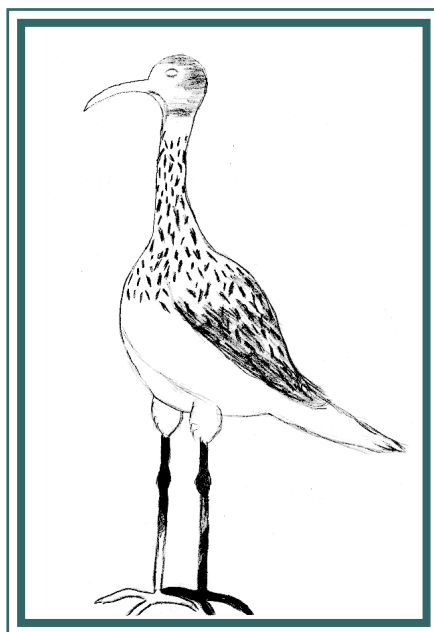
Puhdas vesi on elämän perusedellytys. Samalla kun vesi on ihmiselle hyvin välttämätön aine, saattaa se muodostaa myös terveydellisen vaaran, mikäli siinä on taudinaiheuttajia tai muita terveydelle vahingollisia aineita, jopa myrkkijä.

Längelmäveden seudun haja-asutusalueella on kiinteistöjä, joihin talousvesi otetaan järvi- tai jokivedestä. Pintavesi sellaisenaan ei yleensä sovellu talousvedeksi, vaan se tulee puhdistaa. Puhdistetunkin pintaveden käyttö juomavetenä on ongelmallista. Pyrkimyksenä tuleekin olla kaikkien kiinteistöjen vesihuollon turvaaminen joko hyvillä rengas- tai porakaivoilla tai vesijohtolla, missä se on mahdollista. Tarpeetonta pohjaveden käyttöä (esim. kasteluun) tulee kuitenkin välttää.

Längelmäveden seudulla on alueita, joiden kallioperässä on runsaasti arseenia. Tällaisilla alueilla ei porakaivoja voida käyttää talousveden lähteenä. Myös radon on syytä muistaa uusien porakaivojen suunniteltaessa ja vanhojen tutkittaessa.

Turvallisin vaihtoehto talousveden hankkimiseksi on kunnallinen vesijohtoverkosto.

Lisätietoja: kuntien terveystarkastajat, Juupajoen ja Oriveden pohjavesien suoje-lusuunnitelmat, Pälkäneen harjuosayleis-kaava

2.3.2. Maa

Maankäytön suunnittelu

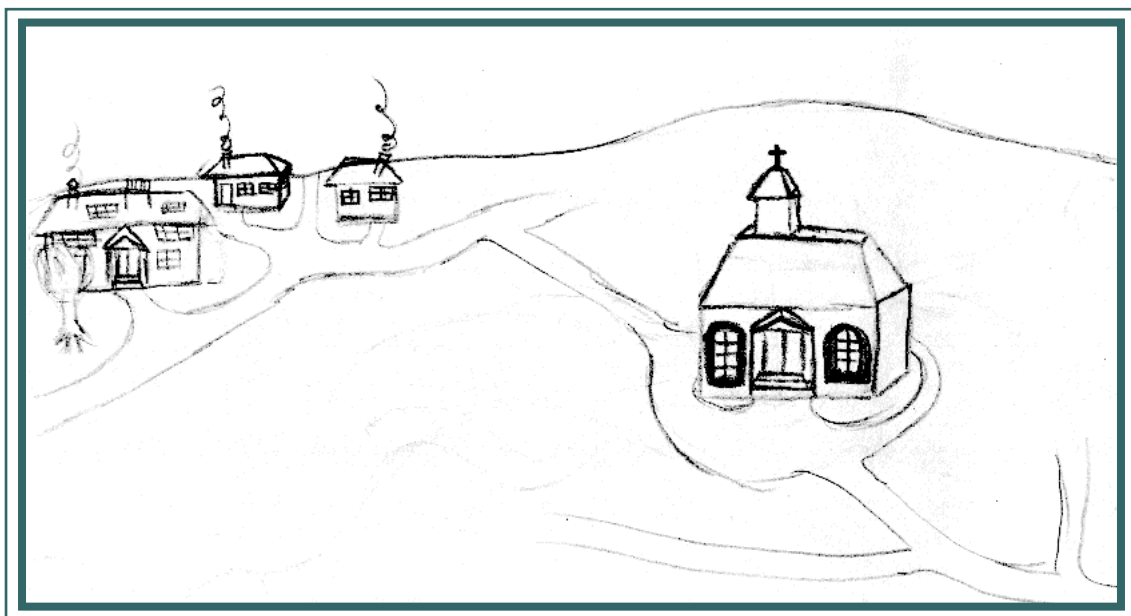
Rakennuslain keskeisenä tavoitteena on edistää ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitystä sekä turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun. Nykyisin kaikki kuntalaiset pääsevät vaikuttamaan kaavoitukseen heti alusta alkaen. Hyvä ympäristö saadaan aikaan kunnan avoimen ja ymmärrettävän tiedottamisen ja aktiivisten kuntalaisten yhteistyönä.

Ihmisten toimintojen sijoittaminen on vaikutuksiltaan kauaskantoisimpia asioita ja vaikuttaa erityisesti liikennetarpeeseen ja liikenteen suuntautumiseen. Yleisinä periaatteina kylä- ja kuntakeskuksissa on se, että pyritään muodostamaan selkeitä keskusalueita, jossa palvelut sijaitsevat lähellä toisiaan.

Maankäytön suunnittelussa seuraavilla tavoitteilla edistetään kestävä kehityksen periaatteita:

- viihtyisien asumisympäristöjen, työpaikka- ja keskusta-alueiden suunnittelu
- kulttuuriympäristön vaaliminen ja parantaminen
- asuinpaikkojen terveellisyys
- luonnonarvojen ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen
- liikennetarpeen vähentäminen
- hiilidioksidipäästöjen vähentäminen
- asukkaiden osallistumismahdollisuuksien lisääminen
- vuokratalojen hajasijoittaminen muun asuinrakentamisen sekaan

Lisätietoja: kuntien kaavoitustoimet

Luonnon käyttö ja suojele

Luonnonsuojelu voidaan jakaa kolmeen osaan:

- biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen
- luonnonvarojen kestävä käyttö
- luonnonvaroista saatavien hyötyjen oikeudenmukainen jako

Biologinen monimuotoisuus, luonnonkirjo, muodostuu elinympäristöjen monipuolisuudesta, eliölajien runsaudesta ja lajien perinnöllisestä vaihtelusta. Nykyajan tehokas luonnon käyttö uhkaa luonnon monimuotoisuutta, koska suuria maa-aloja käsitellään samalla tavalla. Niin maa- kuin metsätaloudessakin on muistettava säilyttää erilaisia elinympäristöjä, sillä monimuotoisuus on sekä luonnonarvojen että alueiden virkistysarvon perusta.

Oman paikkakunnan luonnonolojen ja arvokkaiden erityiskohteiden tunteminen vahvistaa asukkaiden identiteettiä ja kiintymystä kotiseutuun. Näin ollen luontoselvityksien tekeminen ja niistä tiedottaminen on tärkeää.

Längelmäveden seutu on maalaismaista ympäristöä, jolle tyypillistä on mäkisyys ja järvien sekä jokien suuri määrä. Seudun asukkaille luonnonläheisyys, puhtaus ja rauhallisuus ovat erityisen tärkeitä asioita ja näiden säilymiseksi onkin nähtävä vaihtaa kaikilla tasoilla, lähtien luonnossa liikkumisesta aina alueiden kaavoitukseen asti.

Lisätietoja: kuntien ympäristönsuojelusihteerit ja terveystarkastajat, Pirkanmaan ympäristökeskus, Suomen ympäristökeskus, Suomen luonnonsuojeluliitto

2.3.3. Ilma

Ilma on tehokkain saasteiden kulkeutumistie. Ilman kautta saasteet leviävät päästölähteen lähialueille ja kaukokulkeutumina ympäri maapalloa. Vaikka lähiseudulla ei olisikaan merkittäviä ilman saastuttajia (kuten on laita Längelmäveden seudulla), ilman kautta tänne kuitenkin kulkeutuu monia kaasumaisia ja hiukkasmaisia päästöjä noesta aina radioaktiiviseen laskeumaan saakka. Se on elintasomme hinta, jolta ei säästy yksikään kolkka maapallolla.

Monia yksittäisiä päästölähteitä on saatu pienennettyä selvästi. Tästä esimerkki on polttoaineiden vähentyneet rikkipitoisuudet, jotka ovat vähentäneet sadeveden happamuutta. Talouden kiihtyvä kasvu kuitenkin uhkaa lisätä päästöjen kokonaismäärää. Huolestuttavaa on myös se, ettemme osaa ennustaa toimiemme vaikutuksia – esimerkiksi hiilidioksidipäästöjen aiheuttama ilmaston lämpeneminen ja sen seuraukset maapallolle jäävät nähtäväksi ja koettavaksi.

Energian tuotanto ja liikenne ovat merkittävimpiä ilman kuormittajia. Kaikilla tasoilla on pyrittävä vähentämään energian kulutusta (mm. asuntojen lämmitystä järkeistämällä ja lämpimän veden käyttöä vähentämällä) ja suuntaamaan energian tuotantoa uusiutuviin energialähteisiin kuten puuhun. Puun poltosta aiheutuneet päästöt sitoutuvat uusiin puihin niiden kasvaessa poltettujen tilalle.

Myös turhaa liikkumista ja liikennetarvetta on pyrittävä vähentämään yksilötasolla tämä onnistuu vaikkapa käyttämällä kimpakyytejä, kylän ja kunnan tasolla kehittämällä esim. asiointitaksiliikennettä ja lisäämällä sähköistä asiointia. Myös olemassaolevaa yleistä liikennettä, kuten koulukyytejä ja junarataa, tulisi hyödyntää mahdollisimman täysipainoisesti.

Lisätietoja: kuntien ympäristönsuojelusihteerit ja terveystarkastajat, Pirkanmaan ympäristökeskus, Suomen ympäristökeskus, Suomen luonnonsuojeluliitto, Energiansäästön tietokeskus MOTIVA

2.3.4. Viihtyisyys

Melu

Ihmisen kuulo on kehittynyt vaarasta varoittavaksi aistiksi huomattavasti hiljaisemmassa ympäristössä kuin nykyinen. Vaikka olemme pakosta tottuneet korkeaan melutasoon, aiheuttaa se vähintäänkin hermostumista ja stressiä. Jokainen ihminen voi parantaa omaa ja lähimmäisten viihtyvyyttä tarkkailemalla ja muuttamalla omia tapojaan:

- Pitämällä melua aiheuttavat laitteet (ruohonleikkurit, autot, mopot jne.) kunnossa.
- Tekemällä melua aiheuttavat toimet (pyykinpesu, nurmikon leikkuu, pianon soitto jne.) sellaiseen aikaan, jolloin ne häiritsevät vähiten. Sovitaan naapureiden kanssa "pelisäännöistä".

Melun kokeminen on suhteellista: mitä hiljaisempaa on, sitä kovempaa jokin häiriöääni kuuluu. Meluisan tien lähellä moottorikelkka ei kuulosta juuri miltään, mutta keskellä asumatonta korpea siitä lähtee korvat tukkiva meteli. Näin ollen onkin erityisen tärkeää estää melun tunkeutuminen ennestään hiljaisille alueille, niin että jäisi vielä paikkoja, joissa hiljaisuuden kokeminen on mahdollista.

Kaikki ääni ei suinkaan ole melua, vaan ääni on myös tärkeä osa maisemaa. Mitä olisi keväinen metsä ilman linnunlaulua tai puronvarsi ilman kosken kohinaa? Talvissa maalaismaisemassa kantautuva koiran haukku kertoo, että kylä on asuttu; syksyinen kuivurien humina kertoo, että seudulla on vielä maataloutta.

Lisätietoja: kuntien terveystarkastajat, Kuulonhuoltoliitto

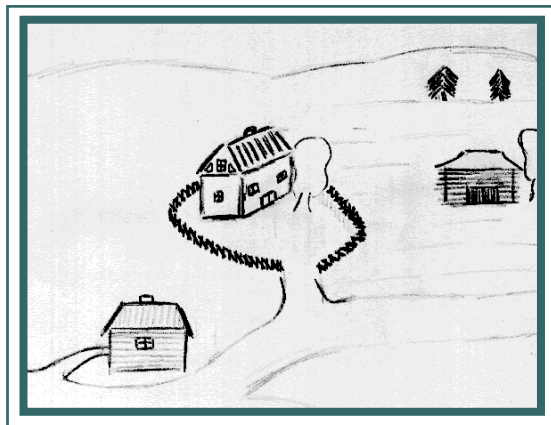

Maisema

Ympäristön kauneus, joka muodostuu luonnonmaisemasta, maatalousmaisemasta sekä rakennuksista, teistä ja pihosta ym. rakennetusta ympäristöstä, on yksi tärkeimmistä viihtyvyystekijöistä.

Maiseman suurrakenne tarkoittaa kallioiden, peltoaukeiden ja järvien muodostamaa kokonaisuutta. Maiseman kauneus muodostuu suurrakenteen ja rakennusten yhteensopivuudesta ja on pitkälle kulttuurisidonnainen. Eli maalaismaisema nähdään kauniina vain, jos siinä olevat rakennukset sopivat siihen mielikuvaan, mikä meillä on maalaismaisemasta. Erityistä huomiota on siis kiinnitettävä siihen, että uudisrakennukset ovat samantyyppisiä kuin alueen perinteiset rakennukset. Niiden ei suinkaan tarvitse olla kopioita vanhoista, mutta pääpiirteiden (koko, mittasuhteet, kattokulma, värit, materiaalit, ikkunat...) täytyy olla tutuntyyppisiä. Lisäksi on otettava huomioon rakennusten sijoittelu. Aivan kuten Längelmäveden seudun haja-asutusalueen maisema rakentuu mäistä, laaksoista, peltoaukeista ja vesistöistä, rakennustenkin on parasta olla ryhmittyneinä pihapiireiksi tai pikku kyliksi. Toisaalta haja-asutusalueen tila ja sen antamat mahdollisuudet omaan rauhaan ja mm. kasvimaan pitoon on säilytettävä eli haja-asutusalueen tonttien on oltava riittävän suuria. Sekä toiminnallisesti että maiseman kauneuden kannalta paras Längelmäveden seudun haja-asutusalueen rakennustapa on pihapiirien muodostama kylä. Kyliä erottavat toisistaan pelto- metsä- ja järviolueet.

Haja-asutusalueen uudisasutus on hoidettava vanhaa rakennuskantaa korjaamalla ja maisemaan sopivaa uutta rakentamalla. Maaseutua ei pidä "museoida", vaan kehittää viihtyisäksi ja toimivaksi asuinpaikaksi.

Kukin kansalainen voi vaikuttaa maisemaan arkielämässään:

- laitetaan roskat roskikseen eikä kerätä romuja pihaille
- kunnostetaan ränsistyneet pihat
- hoidetaan suojaviheralueita ja tien varsia
- käytetään ympäristöön soveltuvia rakennusten muotoja ja materiaaleja
- säilytetään kulttuurihistoriallisesti arvokkaat peltoalueet viljeltyinä
- pidetään huolta taajamien viihtyisyydestä ja ilmeestä, eikä esimerkiksi pilata vanhoja idyllisiä alueita liian modernilla rakentamisella

Monimuotoisuus sekä maisemallisesti että luonnonarvona on tärkeimpiä maaseudun vahvuuksia. Siksi sen vaaliminen on syytä pitää mielessä jatkuvasti.

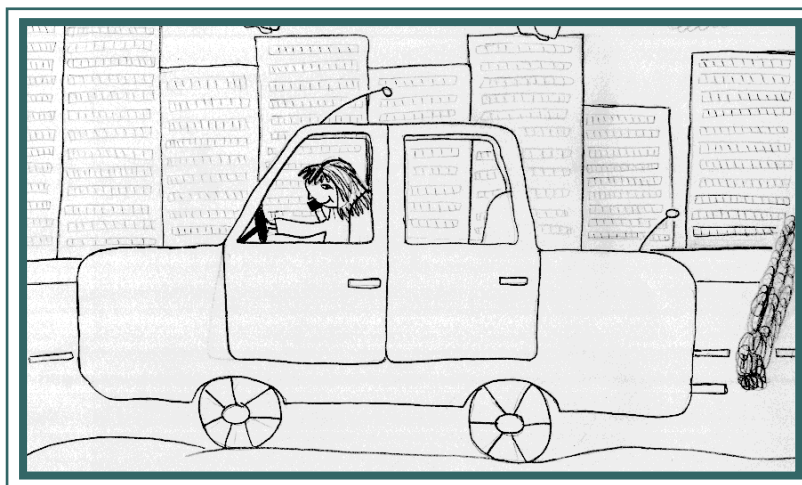
Lisätietoa: Längelmäveden seudun ympäristöterveysohjelma, kuntien ympäristönsuojelusihteerit, rakennustarkastajat, terveystarkastajat, Pirkanmaan liitto, Pirkanmaan ympäristökeskus, kehittämissyhistys Pomoottori ry., kyläyhdistykset

2.4. Luonnonvarojen säästäminen

Mitä kuluttaminen aiheuttaa?

Tavaroiden tuottaminen kuluttaa luonnonvaroja. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että viihtyisät alueet muuttuvat runnelluiksi, hakatuiksi tai muuten autoiksi. Teollisuusalueet leviävät, maaperä, ilma ja vesi saastuvat, melu lisääntyy... Lyhyesti sanoen luonnonvarojen käyttö tarkoittaa maapallon pintakerroksen aineiden järjes-

tämistä uudelleen siten, että materia kulkee alkuperäiseltä paikaltaan ihmisten talouksien kautta kaatopaikalle. Tämän materiaalivirran jäljet vähentävät alueiden viihtyisyyttä, käyttökelpoisuutta ja "alkuperäisyyttä", siis nykypäivän ja tulevaisuuden elämän edellytyksiä.

Miksi kulutus lisääntyy?

Jatkuvan kasvun perusta on jatkuvasti kasvava kulutus. Nykyinen kulutustasomme (BKT) on 1970-lukuun verrattuna kaksinkertainen, 1960-lukuun nähden kolminkertainen, 1920-lukuun verraten kymmenkertainen ja 1900-luvun alkuun nähden peräti kaksikymmenkertainen. Voidaan kysyä, onko ihmisten tyytyväisyys ja onnellisuus lisääntynyt samassa suhteessa.

Vaikka ihmisillä olisi jo "kaikki tarpeellinen", heidän on ostettava lisää, jotta voitaisiin tuottaa lisää. Teollinen tuotanto kulkeekin kohti kertakäyttöisyyttä. Samalla kun puhutaan kierrätyksestä, tuotteiden eliniät pienenevät koko ajan ja materiaali-

virta kasvaa. Joko muodin muuttuminen tai tuotteiden rikkoutuminen (huono laatu) pakottavat ostamaan uusia jatkuvasti. Nuorison keskuudessa ns. "ekoajattelu" kuuluu elämäntapaan eli muotiin-itse asiassa sen avulla pyritään myymään lisää tavaraa—ja tässä onnistutaan hienosti.

Muodin perusajatus on, että ihmisen identiteetti muodostuu hänen vaatetuksestaan ja muista tavaroista. Kulutuksen kautta luodaan identiteettiä myös ns. statuskuluttamisella. Vaatimattomuus on tunnustettu hyveeksi läpi maailmanhistorian, mutta harva sitä on siltikään pystynyt noudattamaan.

Rahat vai kolmipyörä?

Jokaisen olisi ajateltava elämänsä tärkeysjärjestystä: tuoko kulutus todella onnea, vai ovatko onnellisimpia sittenkin rauhalliset hetket ja arkiset puuhat yksin, perheen tai ystävien kanssa tai luonnossa? Tuoko kuluttaminen suuremman tyydytyksen kuin hyvin tehty työ, josta ei välttämättä saa suurta rahallista korvausta? Jos vastaukset ovat kieltäviä, sen pitäisi näkyä sanojen lisäksi myös teoissa.

Ekotehokkuus

Ekotehokkuus tarkoittaa sitä, että tuotteen tai palvelun antama hyöty saadaan mahdollisimman vähällä ympäristökuormituksella. Ekotehokkuuden parantaminen on keino rakentaa parempaa tulevaisuutta "elintasosta" tinkimättä. Muutamia keinoja tähän:

- valitse palveluja tavaroiden sijaan, mikäli mahdollista (esim. älä osta hieromakonetta, vaan käy hierojalla)
- suosi lähituotantoa, jolloin kuljetukset ovat lyhyitä ja energiaa kuluu vähemmän
- suosi materiaaleja, jotka kuormittavat vähemmän (esim. raudan tuotanto kuormittaa paljon vähemmän kuin alumiinin)
- suosi uusiutuvia energian- ja materiaalinlähteitä kuten puuta
- osta pitkäikäisiä (laadukkaita) tuotteita, jotka ovat huollettavissa
- älä osta turhaan—esim. syömätön ruoka ei hyödytä ketään

"Ekologinen selkäreppu" (MIPS) on yksi tapa mitata ekotehokkuutta. Se on luku, joka kertoo, kuinka monta kilogrammaa luonnonvaroja on mennyt tuotteen valmistamiseen. Toistaiseksi näitä tietoja on laskettu liian vähän, jotta niistä olisi hyötyä arkielämän päätöksenteossa, mutta tulevaisuudessa tilanne varmaankin paranee.

"Ekologinen jalanjälki" puolestaan ilmoittaa, kuinka suuren maa-alan ihminen käyttää kulutukseensa.

Jätteiden vähentäminen

Jätteiden määrä lisääntyy valtavaa vauhtia kokonaistuotannon kasvaessa ja tuotteiden elinikien lyhetessä. Jätehuolto tulee yhä kalliimmaksi, samoin jätteiden aiheuttamien riskien torjuminen. Jätteiden määrän vähentäminen on tärkeää, sillä luonnonvaroista kaatopaikalle kulkeva materiaali-virta kaventaa elintilaamme jatkuvasti. Jätteiden määrän vähentämiseen sopivat pääosin samat keinot kuin ekotehokkuuden nostamiseenkin.

- muista aina tarpeellisuusharkinta—älä osta turhaa
- älä osta kertakäyttöistä
- osta pitkäikäisiä (laadukkaita) tuotteita, jotka ovat huollettavissa
- vältä ylipakkaamista—pakkaus on kaikkein kertakäyttöisin kertakäyttötuote
- suosi kierrätettäviä tuotteita, mutta muista, että kierrätettävyys ei oikeuta turhaa kuluttamista

Energian säästäminen

Ihmisen talousjärjestelmän energiavirroilla on samanlaisia vaikutuksia kuin materiaa-
livoirroilla. Useinhan sekä tavaraa että energiaa tuotetaan jopa samoista raaka-
aineista—esimerkkinä öljy ja puu. Näin ollen on selvää, että energian säästäminen on ympäristön ja itsemme kannalta yhtä lailla hyödyllistä kuin muunkin turhan kulutuksen vähentäminen.

Perheiden, yritysten ja kuntien energiankäytössä pitäisi pyrkiä seuraaviin asioihin:

- energian kulutuksen vähentäminen
- vähän energiaa kuluttavat ja sopivan kokoiset kiinteistöt
- sopiva sisälämpötila
- kuuman veden kulutuksen vähentäminen
- vähän energiaa kuluttavat koneet ja laitteet ja niiden säästäväinen käyttö
- liikenne- ja kuljetustarpeen vähentäminen: palvelujen ja asutuksen sijoittuminen, julkisen liikenteen tukeminen ja suunnittelu, sähköinen asiointi, kimpakyydit, asiointin suunnittelu etukäteen
- säästäväinen ajotapa
- uusiutuvien ja lähiseudulta saatavien energialähteiden käyttö
- hukkapuu
- poltettavat jätteet
- maalämpö
- lähituotannon suosiminen

Lisätietoa: Energiansäästön tietokeskus MOTIVA

Vastuullinen kuluttaminen

Mikäli jotain tuotetta tekemässä olisi sukulaisemme pakkotyössä nälkäpalkalla tai sen tuottamisen päästöistä kotijärvemme muuttuisi lipeälammeksi, emme varmaan-
kaan ostaisi sitä. Mutta kun sama tilanne on tarpeeksi kaukana, suosimme tällaisia halpoja ja piittaamattomia tuotantotapoja.

Jokainen haluaa mahdollisimman paljon rahallaan. Samalla ihmetellään, kuinka (lähes) kaikkien alojen kannattavuus laskee. Tämä on kuitenkin suoraa seurausta edellisestä. Kuluttajien yhteinen pyrkimys suurempaan kulutukseen aiheuttaa useita haitallisia vaikutuksia:

- ympäristökuormitus ja -vahingot lisääntyvät, etenkin kehitysmaissa ja "nousevissa" teollisuusmaissa, joissa lainsäädäntö ei ole kerinnyt mukaan muutosvauhtiin
- ympäristöonnettomuuksien riski lisääntyy etenkin em. maissa
- työttömyys kasvaa Suomessa ja kiire lisääntyy jäljellä olevissa työpaikoissa
- teollisuus ja asutus keskittyvät sekä alueellisesti että liiketaloudellisesti
- kaupungistuminen etäännyttää ihmisiä ympäristöstään
- kulu rikkaiden ja köyhien (maiden ja ihmisten) välillä syvenee

Kulutussyhteiskunnassa rahalla on enemmän valtaa kuin politiikalla. Rahaa käytämme ennen kaikkea me tavalliset ihmiset ja perheet. Meidän on ymmärrettävä vastuamme maailman päätöksentekijöinä sillä **markkinavoimat olemme me!** Joka kerran, kun kaivamme esille lompakon, teemme maailman kannalta tärkeitä päätöksiä, käytämme valtaa, joka nykyisin on kuluttajilla. Ikävä kyllä useimmat kuluttajat eivät tätä huomaa, vaan ovat näissä jokapäiväisissä vaaleissa liian helposti johdateltavia äänestäjiä.

Lisätietoa: Suomen luonnonsuojeluliitto, Kestävän elämäntavan yhdistys GAP ry, Kuntaliitto

Jokaisen ihmisen tulee ymmärtää, että ostamalla jonkin tuotteen tai palvelun hän itse asiassa ottaa kantaakseen vastuun niistä sosiaalisista, ympäristöllisistä ja taloudellisista vaikutuksista, mitkä tuon tuotteen valmistaminen, myyminen, käyttäminen ja hävittäminen aiheuttavat.

Vapauteen valita liittyy aina myös vastuu valinnasta.

3. Lisätietoa

Tämän oppaan lisäksi Längelmäveden seudun kestävän kehityksen projekti sai aikaan luettelon kuntien konkreettisista toimenpiteistä, joilla ne edistävät kestäväää kehitystä, sekä ehdotuksen kestävän kehityksen seurannaksi kunnissa. Niitä voi tiedustella kunnantoimistoista, kuntien www-sivuilta ja Längelmäveden seudun kestävän kehityksen www-sivuilta <http://www.orivesi.fi/kestkeh/>.

Seuraavat Längelmäveden seudun tahot ovat pohtineet toimintaansa kestävän kehityksen kannalta tai tehneet itselleen suunnitelman kestävän kehityksen edistämiseksi niiden omassa toiminnassa:

- Juupajoen koulut

- Juupajoen yläkoulu
- Korkeakosken koulu
- Kirkonkylän koulu
- Lylyn koulu

- Juupajoen sosiaalitoimi

- Kaakkois-Pirkanmaa

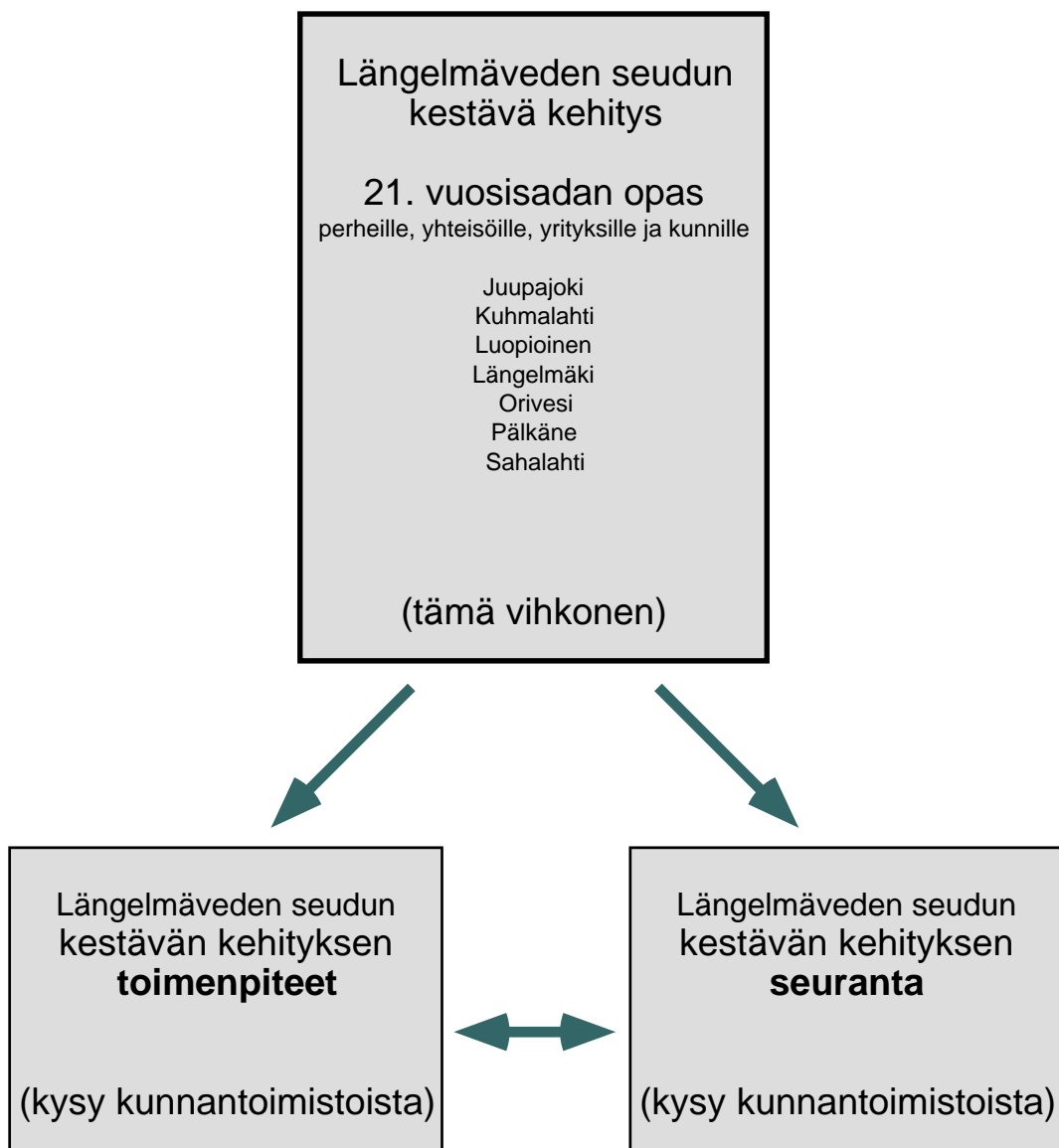
- seututoimikunnan työvaliokunta
- kuntien tekniset sektorit

- Oriveden kaupunki

- viemärilaitos/Tähtiniemen jätevedenpuhdistar
- kaavoitustoimi
- liikenneväylät ja yleiset alueet
- vesilaitokset
- palolaitos
- keskustan päiväkot
- aseman päiväkot
- sosiaalitoimi
- vanhainkoti
- konekeskus

Längelmäveden seudun kestävä kehityksen ohjelma koostuu kolmesta osasta:

Nämä ja muutakin aiheeseen liittyvää löydät myös
Längelmäveden seudun kestävä kehityksen www-sivuilta
<http://www.orivesi.fi/kestkeh/>